

SZCZEGÓŁOWE PRZEPISY ETYCZNE DOTYCZĄCE DIAGNOZY PSYCHOLOGICZNEJ

**w II części
KODEKSU ETYCZNEGO PSYCHOLOGA
POLSKIEGO TOWARZYSTWA PSYCHOLOGICZNEGO
z dnia 1 października 2020 roku
po ogólnopolskich konsultacjach**

ZESPÓŁ DS. KODEKSU W OBSZARZE DIAGNOZY PTP

Bogusława Bober-Płonka, *dr specjalista psychologii klinicznej – neuropsycholog*

Oddział Neurologii i Udarów Mózgu Szpitala Specjalistycznego im. L. Rydygiera w Krakowie,
Zakład Neurobiologii i Neuropsychologii Instytutu Psychologii Stosowanej UJ w Krakowie

Maja Filipiak

Poradnia Psychologiczna *Preludium* w Warszawie, SWPS Uniwersytet
Humanistycznospołeczny w Warszawie

Władysław Jacek Paluchowski, *prof. zw. dr hab.*

Wydział Psychologii i Kognitywistyki UAM w Poznaniu

Beata Pępkowska, *specjalista psychologii klinicznej*

Regionalna Wojskowa Pracownia Psychologiczna w Krakowie, Psychologia Transportu
Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, AWF w Krakowie

Natalia Protoklitow-Lach

Opiniodawczy Zespół Sądowych Specjalistów Sądu Okręgowego w Krakowie

Anna Słysz, *dr*

Poradni VINEA w Poznaniu, Wydział Psychologii i Kognitywistyki UAM w Poznaniu

Adam Tarnowski, *dr hab. prof. ucz.*

Wojskowy Instytut Medycyny Lotniczej, Alta sp. z o.o., IPSYT.PL, Uniwersytet Warszawski

Ewa Wach

Biegły Instytutu Ekspertyz Sądowych w Krakowie

Beata Wójtowicz

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Myślenicach, biegły sądowy Sądu Okręgowego w
Krakowie w zakresie psychologii dzieci i młodzieży

HISTORIA PRAC ZESPÓŁ DS. KODEKSU W OBSZARZE DIAGNOZY PTP

1. Baza - propozycja wypracowana w dniu 25 marca 2018 roku przez *Zespół Ogólnopolskiej Sekcji Diagnostyki Psychologicznej PTP* w składzie: Maja Filipiak, Władysław Jacek Paluchowski, Anna Słysz, Beata Wójtowicz (która kierowała pracami Zespołu).
2. Członkowie *Zespołu Ogólnopolskiej Sekcji Diagnostyki Psychologicznej PTP* zadeklarowali chęć kontynuacji prac nad II częścią „Kodeksu Etycznego Psychologa PTP”.
3. Beata Wójtowicz zwróciła się do psychologów reprezentujących różne obszary działań psychologicznych poszerzając grono specjalistów mających doświadczenie w diagnozowaniu. Zarząd Główny PTP w dniu 28 maja 2019 roku zaprosił do prac wszystkich chętnych członków PTP.
4. Praca Zespołu trwała z przerwami od sierpnia 2019 roku do 10 lutego 2020 roku.
5. Uchwałą nr 6 z dnia 29 lutego 2020 roku NWZD PTP powierzyło dalsze prace nad kodeksem *Zespołowi ds. kodeksu w obszarze diagnostyki PTP*, który przeprowadził konsultacje społeczne w środowisku.
6. Na konferencji zorganizowanej przez **Oddział Krakowski PTP w dn. 7 marca 2020 roku** propozycja została poddana dyskusji i zorganizowano ogólnopolskie konsultacje online poprzez anonową ankietę trwające od czerwca do września 2020 roku.
7. Wyniki konsultacji zostały opracowane przez profesora Władysława Jacka Paluchowskiego oraz zaakceptowane przez Zespół.
8. W dn. 1 października 2020 powstała ostateczna wersja dokumentu przekazana do Zarządu Głównego PTP.

SZCZEGÓŁOWE PRZEPISY ETYCZNE DOTYCZĄCE DIAGNOZY PSYCHOLOGICZNEJ

Artykuł 1.

Diagnoza psychologiczna jest procesem, w którym psycholog na podstawie różnych wiarygodnych źródeł gromadzi i przetwarza informacje o osobie biorącej udział w badaniu diagnostycznym w celu wyjaśnienia jej funkcjonowania. Wyjaśnienie to nie może mieć charakteru wartościującego i etykietyzującego (stygmatyzującego). Psycholog zachowuje niezależność w wydawanych wyjaśnieniach jednocześnie szanując prawa osoby biorącej udział w badaniu diagnostycznym (w aspekcie pozytywnym i negatywnym).

Artykuł 2.

Psycholog w trakcie procesu diagnozowania dba o zachowanie obiektywizmu, unika kierowania się uprzedzeniami, zawsze uwzględnia kontekst kulturowy i środowiskowy oraz prawo osoby biorącej udział w badaniu diagnostycznym do autonomicznych sądów i postaw.

SZCZEGÓŁOWE PRZEPISY ETYCZNE DOTYCZĄCE DIAGNOZY PSYCHOLOGICZNEJ

Artykuł 3.

Psycholog podejmuje się wykonania diagnozy wyłącznie, gdy dysponuje wystarczającymi kompetencjami do rozstrzygnięcia badanego problemu, w tym nabytymi w specjalistycznych szkoleniach oraz w praktyce diagnostycznej w danym obszarze. Psycholog powinien posiadać wiedzę i umiejętności, zwłaszcza w obszarze wiedzy na temat procedur diagnostycznych oraz teorii psychologicznych stosowanych w wyjaśnianiu funkcjonowania ludzi w danym obszarze.

Artykuł 4.

Psycholog realizuje proces badania diagnostycznego zgodnie z wypracowanymi przez środowisko zawodowe i obowiązującymi standardami w danym obszarze diagnozy psychologicznej, w tym standardami stosowania używanych przez siebie procedur i metod.

SZCZEGÓŁOWE PRZEPISY ETYCZNE DOTYCZĄCE DIAGNOZY PSYCHOLOGICZNEJ

Artykuł 5.

Psycholog zachowuje bezstronność w trakcie procesu diagnozowania, dlatego stara się unikać mieszania ról. Nie podejmuje się diagnozy wtedy, gdy występowanie wcześniej w innej roli profesjonalnej i/lub pozaprofesjonalnej wobec osoby biorącej udział w badaniu diagnostycznym mogłoby stwarzać sytuację konfliktu zobowiązań lub konfliktu interesów.

SZCZEGÓŁOWE PRZEPISY ETYCZNE DOTYCZĄCE DIAGNOZY PSYCHOLOGICZNEJ

Artykuł 6.

Psycholog realizuje procedury diagnostyczne z poszanowaniem dobra osoby biorącej udział w badaniu diagnostycznym kierując się uczciwością, szacunkiem dla jej praw i godności. Psycholog stara się dążyć do tego, aby ewentualny dyskomfort związany z uczestniczeniem w procesie diagnozowania nie pozostawił negatywnych konsekwencji u osoby diagnozowanej.

Artykuł 7.

Proces diagnozowania może w pewnym zakresie naruszać dobra i prawa osobiste osoby biorącej udział w badaniu diagnostycznym, dlatego psycholog dąży do zminimalizowania stopnia ich naruszenia. Granica naruszenia dóbr i praw osoby diagnozowanej określona jest przez cel diagnozy oraz kontrakt diagnostyczny. Szczegółowość zbieranych informacji podczas diagnozy ogranicza się do uzyskania informacji niezbędnych, zgodnie z celem oraz z zawartym kontraktem diagnostycznym.

SZCZEGÓŁOWE PRZEPISY ETYCZNE DOTYCZĄCE DIAGNOZY PSYCHOLOGICZNEJ

Artykuł 8.

Psycholog realizuje proces diagnozowania wyłącznie po uzyskaniu świadomej i opartej na wiedzy o tym procesie zgody osoby biorącej udział w badaniu diagnostycznym, którą może ona uchylić w dowolnym momencie procesu diagnozowania. Kiedy badanie diagnostyczne realizowane jest na zlecenie osób lub instytucji, psycholog powinien poinformować osobę diagnozowaną, że diagnoza będzie przekazana zleceniodawcy. Psycholog nie podejmuje się prowadzenia diagnozy lub realizuje ją tylko za zgodą opiekuna prawnego, gdy stan lub status prawny osoby biorącej udział w badaniu diagnostycznym nie pozwala na wyrażenie świadomej zgody.

Artykuł 9.

Przekazana osobie biorącej udział w badaniu diagnostycznym wiedza o celu, narzędziach i procedurach diagnostycznych oraz przebiegu procesu diagnozowania powinna być dostosowana do jej możliwości poznawczych. Psycholog upewnia się, że przekazywane przez niego informacje dotyczące celu i charakteru świadczonych usług są zrozumiałe dla osoby biorącej udział w badaniu diagnostycznym. Psycholog szczególnie dba w tym zakresie o respektowanie praw dzieci i osób o ograniczonej zdolności do podejmowania autonomicznych decyzji.

SZCZEGÓŁOWE PRZEPISY ETYCZNE DOTYCZĄCE DIAGNOZY PSYCHOLOGICZNEJ

Artykuł 10.

W sytuacji badania diagnostycznego dzieci i osób o ograniczonej zdolności do podejmowania autonomicznych decyzji odbiorcą diagnozy jest także opiekun prawny. Psycholog również z nim uzgadnia cele diagnozy oraz zawiera kontrakt diagnostyczny, pamiętając o podmiotowym traktowaniu osoby diagnozowanej.

Artykuł 11.

Psycholog bierze pod uwagę możliwość zaistnienia innych czynników (np. medycznych), które mogły spowodować występujące objawy u osoby biorącej udział w badaniu diagnostycznym i informuje osobę uczestniczącą w badaniu diagnostycznym i/lub osobę albo instytucję zlecającą badanie o konieczności konsultacji z innym specjalistą. Psycholog przy formułowaniu wniosków bierze pod uwagę uzyskane w ten sposób informacje.

SZCZEGÓŁOWE PRZEPISY ETYCZNE DOTYCZĄCE DIAGNOZY PSYCHOLOGICZNEJ

Artykuł 12.

Psycholog ma obowiązek udzielić informacji zwrotnej osobie biorącej udział w badaniu diagnostycznym, o ile kontrakt diagnostyczny nie stanowi inaczej. Informacja zwrotna powinna dotyczyć w szczególności wniosków i zaleceń wynikających z podjętych działań psychologicznych w formie dostosowanej do możliwości poznawczych osoby diagnozowanej oraz uwzględniać gotowość przyjęcia przez nią tej informacji. Informacja ta powinna w sposób jasny i logiczny opisywać zasadność wyciągniętych wniosków oraz stopień zaufania co do ich trafności. Unikać należy sformułowań kategoriycznych, jeśli w danym przypadku nie ma możliwości postawienia jednoznacznej diagnozy.

Artykuł 13.

Psycholog dba o to, aby zgromadzone dane w trakcie badania diagnostycznego były chronione z uwzględnieniem zasad tajemnicy zawodowej. Obowiązek zachowania tajemnicy nie jest ograniczony w czasie.

SZCZEGÓŁOWE PRZEPISY ETYCZNE DOTYCZĄCE DIAGNOZY PSYCHOLOGICZNEJ

Artykuł 14.

Psycholog stara się, aby udostępnianie danych surowych z badania psychologicznego przekazywane było innemu psychologowi wyłącznie za zgodą osoby diagnozowanej oraz osobom lub instytucji, jeśli to na ich zlecenie przeprowadzono badanie psychologiczne.

Artykuł 15.

Udostępnianie danych związanych z prowadzoną diagnozą, powinno odbywać się w taki sposób, aby chronić narzędzia diagnostyczne i nie obniżać wartości diagnostycznych używanych metod oraz nie naruszać prawa autorskiego. Psycholog powinien unikać takich działań, których skutkiem może być upublicznienie odpowiedzi diagnostycznych.

Artykuł 16.

W sytuacji podejrzenia poważnego zagrożenia życia lub zdrowia osoby biorącej udział w badaniu diagnostycznym, psycholog dąży przede wszystkim do ochrony dóbr i praw osobistych osoby diagnozowanej oraz innych zagrożonych osób. Podejmowane przez psychologa działania w tym celu są niezależne od uzyskanej na nie zgody od osoby diagnozowanej i/lub opiekuna prawnego oraz mogą wymagać uchylenia tajemnicy zawodowej.

SZCZEGÓŁOWE PRZEPISY ETYCZNE DOTYCZĄCE DIAGNOZY PSYCHOLOGICZNEJ

Artykuł 17.

Osoba diagnozowana ma prawo zwolnić psychologa z zachowania tajemnicy o informacji uzyskanej podczas diagnozy psychologicznej, o ile nie dotyczy ona także osób trzecich. Konieczne jest jednak określenie w dokumentacji okoliczności, osób/instytucji, którym psycholog może udzielić tej informacji. Psycholog powinien przedstawić osobie diagnozowanej potencjalne konsekwencje wynikające z tej decyzji.

Artykuł 18.

Psycholog ponosi odpowiedzialność za diagnozę psychologiczną realizując zadania diagnostyczne w zespole interdyscyplinarnym. Przede wszystkim dba o nienaruszenie standardów zawodowych w danym obszarze diagnozy psychologicznej i uwzględnienie wyników diagnozy psychologicznej w końcowej diagnozie interdyscyplinarnej.

Artykuł 19.

Psycholog nie podważa diagnozy specjalistów z innych dziedzin i nie wypowiada się na temat diagnoz psychologicznych w obszarze, w którym nie posiada wystarczających kompetencji.

SZCZEGÓŁOWE PRZEPISY ETYCZNE DOTYCZĄCE DIAGNOZY PSYCHOLOGICZNEJ

Artykuł 20.

Psycholog stara się poddawać swoją pracę diagnostyczną konsultacji w formie profesjonalnej superwizji diagnostycznej lub superwizji koleżeńskiej, co nie zwalnia psychologa z osobistej odpowiedzialności za podejmowane działania diagnostyczne.

Artykuł 21.

Psycholog ma etyczny obowiązek służyć merytorycznym wsparciem innemu psychologowi, gdy się o nie zwróci, a jeżeli nie jest to możliwe, powinien wskazać mu inne dostępne formy takiego wsparcia.

SŁOWNIK GŁÓWNYCH POJĘĆ

Dziecko:

osoba, która nie ukończyła 18 lat i pozostaje pod władzą opiekuna prawnego.

Osoba biorąca udział w badaniu diagnostycznym:

odbiorca uczestniczący bezpośrednio w procesie diagnozowania (osoba pełnoletnia, dziecko, osoba o ograniczonej zdolności do podejmowania autonomicznych decyzji). Równoważnie stosowane określenie w tekście: osoba diagnozowana.

Świadoma zgoda:

zgoda wyrażona przez osobę posiadającą zdolność psychiczną do rozumienia informacji i ich przekazywania oraz podjęcia decyzji odnośnie swojego udziału w procesie diagnozowania w sposób dobrowolny, na podstawie wystarczających, zrozumiałych informacji o celu, sposobie i przebiegu badania psychologicznego jak również potencjalnym dyskomforcie wywołanym działaniem psychologa.

SŁOWNIK GŁÓWNYCH POJĘĆ

Dane surowe:

dane związane z prowadzoną diagnozą: nagrania i transkrypty wypowiedzi osoby diagnozowanej, wypełnione przez nią formularze testowe, dostarczone przez nią wytwory oraz innego rodzaju aktualne i/lub archiwalne dokumenty osobiste (inaczej: dane pierwotne).

Informacja zwrotna:

informacja ustna lub pisemna o efektach postępowania diagnostycznego odnosząca się do określonego aspektu funkcjonowania osoby biorącej udział w badaniu diagnostycznym udzielana odbiorcy w formie wynikającej z zawartego kontraktu diagnostycznego.

LITERATURA

Paluchowski W.J. (2019). Diagnozowanie i opiniowanie źródłem problemów oraz dylematów etycznych. *Testy Psychologiczne w Praktyce i Badaniach*, Online first,1-21, ISSN: 2449-9072. <https://pressto.amu.edu.pl/index.php/tppb/article/view/26519/25777> [dostęp:29.06.2021]

Paluchowski, W. J., & Wójtowicz , B. (2021). Zmiany Kodeksu Etyki Zawodowej – diagnozowanie. *Testy Psychologiczne W Praktyce I Badaniach*, Online first, 21-32, ISSN: 2449-9072. <https://pressto.amu.edu.pl/index.php/tppb/article/view/27359> [dostęp:29.06.2021]

Wójtowicz, B. (2021). Szczegółowe przepisy etyczne dotyczące diagnozy psychologicznej w II części Kodeksu Etycznego Psychologa PTP – historia dyskusji. *Testy Psychologiczne W Praktyce I Badaniach*, (1), 33-49, ISSN: 2449-9072. <https://pressto.amu.edu.pl/index.php/tppb/article/view/27477> [dostęp:29.06.2021]

Zespół ds. kodeksu w obszarze diagnozy PTP (2020). Szczegółowe przepisy etyczne dotyczące diagnozy psychologicznej II części Kodeksu Etycznego Psychologa PTP. <https://www.practest.com.pl/files/mojepliki/1.10.2020-r.-Diagnoza-psychologiczna-II-cz%C4%99ci-KEP-PTP.-Dokument-po-konsultacjach-spo%C5%82ecznych..pdf> [dostęp:17.03.2021]

Druk Kodeksu diagnostycznego PTP został sfinansowany przez
Oddział Krakowski PTP

w 2020 r. w ramach Konferencji z okazji Międzynarodowego Dnia Psychologa -Kraków 2020 oraz
w 2021 r. w ramach działalności **Koła Psychologów Diagnostów Oddziału Krakowskiego PTP**

<https://ptp.krakow.pl/kolo-psychologow-diagnostow/>